

Судоустрій; прокуратура та адвокатура

УДК 347.962.6

Скоромний Ярослав Ігорович

*викладач кафедри судоустрою, прокуратури та адвокатури
Львівський університет бізнесу та права*

Скоромный Ярослав Игоревич

*преподаватель кафедры судоустройства, прокуратуры и адвокатуры
Львовский университет бизнеса и права*

Skoromnyy Yaroslav

Lecturer of the Department of Judiciary, Prosecution and Advocacy

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-4067-710X

**ГЕНЕЗА ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ В УКРАЇНІ
ГЕНЕЗИС ЮРИДИЧЕСКОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ СУДЕЙ В
УКРАИНЕ**

GENESIS OF LEGAL RESPONSIBILITY OF JUDGES IN UKRAINE

***Анотація.** У статті досліджено особливості становлення (генези) юридичної відповідальності суддів в Україні (від Київської Русі до сьогодні). Доведено, що в даний час існує досить багато проблем стосовно кримінальної (юридичної) відповідальності суддів. З'ясовано, що судді є недостатньо захищеними від проявів кримінального переслідування, що, своєю чергою, впливає на підвищення лояльності до сторін обвинувачення, на відміну від сторін захисту, у кримінальному процесі. Встановлено, що на сьогодні немає досконалих правових механізмів оскарження бездіяльності суддів у судовому порядку. Визначено, що притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності у Вищій раді правосуддя не у повному обсязі відповідає вимогам Європейської хартії про статус суддів.*

За результатами правового аналізу діяльності інститутів відповідальності суддів з'ясовано, що сучасні способи притягнення до відповідальності суддів в Україні є недосконалими, часто суперечливими, а в поодиноких випадках дозволяють суддям уникати відповідальності. Встановлено, що проблематика цивільно-правової відповідальності суддів стосовно здійснення неправильних дій відносно громадян на сьогодні потребує нагального вирішення, так як у юридичній літературі не до кінця є розкритими положення, якими регламентуються умови, підстави та порядок притягнення суддів до відповідальності за ухвалу несправедливих вироків та здійснення незаконних дій, які спричиняють матеріальну та/чи моральну шкоду громадянам. Визначено, що за шкоду, яка заподіяна внаслідок неправосудного судового рішення, прийнятого суддею, а також через бездіяльність судді, майнова відповідальність покладається на державу, оскільки суддя, який здійснює судочинство, діє від імені держави, тобто України. З'ясовано, що на сьогодні суддя може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності у випадках, визначених відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Ключові слова: юридична відповідальність, суддя, закон, регулювання, судочинство.

Анотація. В статті досліджені особливості становлення (генезиса) юридическої відповідальності судей в Україні (от Київської Русі до сьогодняшнього дня). Доказано, что в настоящее время существует достаточно много проблем относительно уголовной (юридической) ответственности судей. Выяснено, что судьи являются недостаточно защищенными от проявлений уголовного преследования, что, в свою очередь, влияет на повышение лояльности к сторонам обвинения, в отличие от сторон защиты в уголовном процессе. Установлено, что на сегодня нет совершенных механизмов обжалования бездействия судей в

судебном порядке. Определено, что привлечение судей к дисциплинарной ответственности в Высшем совете правосудия не в полном объеме соответствует требованиям Европейской хартии о статусе судей. По результатам правового анализа деятельности институтов ответственности судей выяснено, что современные способы привлечения к ответственности судей в Украине несовершенны, часто противоречивыми, а в некоторых случаях позволяют судьям избегать ответственности. Установлено, что проблематика гражданско-правовой ответственности судей по осуществлению неправильных действий в отношении граждан сегодня требует неотложного решения, так как в юридической литературе не до конца является раскрытыми положения, которыми регламентируются условия, основания и порядок привлечения судей к ответственности за решение несправедливых приговоров и осуществления незаконных действий, которые влекут за собой материальную и/или моральный ущерб гражданам. Определено, что за вред, причиненный вследствие неправосудного судебного решения, принятого судьей, а также из-за бездействия судьи, имущественная ответственность возлагается на государство, поскольку судья, осуществляющий судопроизводство, действует от имени государства, то есть Украины. Выяснено, что на сегодня судья может быть привлечен к дисциплинарной ответственности в случаях, определенных в соответствии с Законом Украины «О судостроительстве и статусе судей».

Ключевые слова: юридическая ответственность, судья, закон, регулирования, судопроизводство.

Summary. The article examines the features of the formation (genesis) of legal responsibility of judges in Ukraine (from Kievan Rus to the present day). It has been proven that at present there are many problems regarding the criminal (legal) responsibility of judges. It was found that judges are insufficiently

protected from manifestations of criminal prosecution, which, in turn, affects the increase in loyalty to the prosecution, in contrast to the defense in the criminal process. It has been established that today there are no perfect mechanisms for appealing the inaction of judges in court. It was determined that bringing judges to disciplinary responsibility in the High Council of Justice does not fully comply with the requirements of the European Charter on the Status of Judges. Based on the results of the legal analysis of the activities of the institutions of judicial responsibility, it was found that modern methods of bringing judges to justice in Ukraine are imperfect, often contradictory, and in some cases allow judges to avoid responsibility. It has been established that the issue of civil liability of judges for carrying out wrong actions against citizens today requires an urgent solution, since the legal literature does not fully disclose the provisions that govern the conditions, grounds and procedure for holding judges accountable for resolving unfair sentences and implementing illegal actions that entail material and/or moral damage to citizens. It has been determined that for harm caused as a result of an unjust court decision made by a judge, as well as due to the judge's inaction, property liability is imposed on the state, since the judge conducting the proceedings acts on behalf of the state, that is, Ukraine. It was found that today a judge can be brought to disciplinary responsibility in cases determined in accordance with the Law of Ukraine «On the Judicial System and the Status of Judges».

Key words: *legal responsibility, judge, law, regulation, legal proceedings.*

Постановка проблеми. Одним із головних інструментів регулювання суспільних відносин на законодавчо-правовому рівні виступає юридична відповідальність. У зміст законодавчо-правового регулювання закладено цілеспрямований вплив на стан та особливості поведінки суб'єкта (особи) задля [1]:

– використання на цій основі низки юридичних засобів для

упорядкування суспільних відносин;

- забезпечення стабільності та системності суспільних відносин;
- зниження рівня конфліктності між суб'єктами (особами);
- дотримання принципів соціальної справедливості на практиці;
- підвищення рівня цивілізованості таких відносин та посилення

рівня культури у системі взаємовідносин тощо.

При цьому дослідження доводять, що відповідальність судді характеризує особливу рису судді, яка відображає свідому здатність робити висновки про результати особистої професійної діяльності та відповідність професійної діяльності нормам права і моралі перед самим собою, суддівськими органами та суддівським корпусом (які, до прикладу, виконують дисциплінарне провадження).

З огляду на те, відповідно до положень вітчизняного законодавства суддям поставлено досить високі вимоги до здійснення професійної діяльності, за невиконання (порушення) яких передбачено юридичну відповідальність. Однак тут слід відмітити такі інструменти, які є законодавчо закріпленими та дещо перешкоджають цьому процесу, як гарантії від настання випадків необдуманого переслідування та недоторканність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження особливостей становлення юридичної відповідальності суддів зробили такі відомі науковці та юристи-практики, як Є. Білозьоров [1], П. О. Бобровський [2], Л. В. Бойцова [3], О. В. Іванова [4], Е. Карнович [5], Н. М. Коркунов [6], Р. О. Куйбіда [7], В. О. Кучинський [8], Р. М. Скриньковський та інші.

Однак, опираючись на дослідження, представлені науковцями та юристами-практиками у джерелах [1–8], слід відзначити, що проблема становлення юридичної відповідальності суддів на сьогодні є доволі актуальною та широко досліджуваною, проте не до кінця розкритими є

концептуальні засади юридичної відповідальності суддів.

Мета статті. Метою статті є дослідження особливостей становлення (генези) юридичної відповідальності суддів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи особу судді як персонального представника судової влади, варто зазначити, що у громадянському суспільстві судді володіють винятковими можливостями здійснювати професійну діяльність відповідно до своїх посадових обов'язків.

Так, наприклад, судді здійснюють професійну діяльність від імені держави, а також від імені держави можуть проводити контроль за дотримання посадових обов'язків у трьох гілках влади в Україні.

З огляду на те, суддя наділяється обов'язками здійснювати функції соціального контролю у випадках, коли настають конфліктні ситуації, а ініціаторами їх виникнення виступають з одного боку члени суспільства, а з іншого – держава. Тому, для здійснення функції соціального контролю і досягненні при цьому позитивних результатів в контексті вирішення конфліктних ситуацій, суддя наділяється певними можливостями, які безпосередньо закріплені у правовому статусі його як судді.

До прикладу правовий статус судді має правове (юридичне) значення, яке визначається нормами права, а не позицією судді у суспільстві.

Відповідно до положень чинного Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [9], основними засадами правового статусу судді є:

- незмінюваність судді (регулюється статтею 53 «Незмінюваність судді»);
- несумісність суддівської практики із здійсненням суддею іншого виду діяльності (регулюється статтею 54 «Вимоги щодо несумісності»);
- переведення суддів у зв'язку із неможливістю здійснювати правосуддя в одному суді до іншого суду, однак рівень та спеціалізація

судів повинні бути однаковими (регулюється статтею 55 «Відрядження як тимчасове переведення судді до іншого суду того самого рівня і спеціалізації»).

Значимість юридичної відповідальності визначається її природою. З однієї сторони юридична відповідальність виступає примусовим заходом (способом) впливу на юридичних і фізичних осіб, які здійснюють порушення правових норм, що визначені законодавством з метою забезпечення підтримки стабільності та правопорядку. Водночас інша сторона природи юридичної відповідальності визначає здатність самозахисту суспільства від впливу посягань на нього. У такому контексті притягнення винних до юридичної відповідальності сприяє стабільному розвитку держави та забезпечує належні умови існування суспільства [8].

Дослідження доводять, що у ході розвитку суспільство прагне створити справедливую систему правосуддя. Для досягнення такої цілі повинна бути сформована належним чином система кримінально-правової охорони правосуддя. Базуючись на історичних аспектах розвитку кримінального права, треба наголосити, що системою кримінально-правової охорони правосуддя передбачається встановлення відповідальності осіб за прояв небезпечних діянь, до професійних обов'язків яких належить здійснення правосуддя.

До речі, слід зауважити, що правова система Київської Русі була побудована на звичаєвому праві. Однак, починаючи із X-го століття в дію увійшло писане право. З огляду на те, норми кримінального писаного права були закріплені у багатьох договорах князів Київської Русі із греками. Також у Київській Русі діяв суд, однак він був народною установою (так тривало до епохи князівської влади) [10].

За часів князівської влади участь у судових провадженнях приймали спеціально обрані особи з народу. Судова система Київської Русі містила у своїй структурі судові общини. Судові общини на той час вважалися

найдавнішим судовим органом. До того ж правосуддя судові общини здійснювали на засадах звичаєвого права. У епоху князювання князі самостійно здійснювали суд або делегували свої повноваження тіунам та/чи посадникам. [10].

Основною правовою базою Київської Русі в період XI-XIV-го століть був збірник законів «Руська Правда». На сьогодні збереглося декілька редакцій збірника законів «Руська Правда», зокрема це [10]:

- коротка форма законів;
- просторова форма законів;
- скорочена із просторової форма законів.

Збірник законів «Руська Правда» вважається одним із найперших законодавчих джерел, у якому закладено основи кримінальної юстиції. У багатьох статтях збірника законів «Руська Правда» визначається відповідальність за скоєння злочину проти особи та/чи її власності. Поряд з тим, відповідальність за скоєння злочинів проти правосуддя, які становлять внутрішній напрям злочину, тобто вчиняються суддями, у збірнику законів «Руська Правда» не передбачено. Однак, варто зазначити, що у збірнику законів «Руська Правда» закріплені положення становлення системи кримінально-правової охорони правосуддя [10].

Дія Литовських статутів як важливих правових норм на території українських земель поширюється, починаючи із XVI-го століття. У Литовських статутах також закріплюються положення становлення системи кримінально-правової охорони правосуддя [10].

За часів Гетьманщини (XVII-XVIII-е століття) становлення системи кримінально-правової охорони правосуддя здійснювалося під впливом російського уряду. На той час досить поширеними були випадки зловживання посадовими повноваженнями в судах, а також скарги на неправосудність судів [10].

В Соборному Уложенні 1649-го року за часів Царя і Великого Князя

Олексія Михайловича було визначено декілька принципів здійснення правосуддя. Зокрема це такі принципи як [2]:

- рівність усіх громадян перед судом;
- справедливість судової влади;
- законність здійснення правосуддя.

Окрім того, у главі X-ій «Про суд» Соборного Уложення 1649-го року виокремлено два види злочину, які здійснюються проти правосуддя [2]:

1) злочини, які вчиняються винними особами, що безпосередньо здійснюють правосуддя (внутрішні посягання);

2) злочини, які вчиняються іншими винними особами, що не мають ніякого відношення до судової влади (зовнішні посягання).

Соборним Уложенням 1649-го року також встановлюється відповідальність за несправедливий вирок (рішення), який винесено суддею у кримінальній або цивільній справі внаслідок помилки, непорозумінь та/чи неправильного тлумачення законів [2].

У Артикулі воїнського Петра I 1716-го року, зокрема у додатку «Короткий нарис процесів» також передбачалась відповідальність судді за винесення неправомірного судового рішення (регулювались ці аспекти статтею 8). Водночас у статті 4 цього документу було передбачено притягнення судді до відповідальності за навмисне застосування катувань без вагомої на те причини та підозри, а також за необережне «через міру» застосування катувань, які спричиняють смерть підсудної особи. Окрім зазначеного, судді несли кримінальну відповідальність за прояви хабарництва, казнокрадства, а також за вчинення інших службових злочинів [2].

Петром I у ході складення Артикула воїнського Петра I, датованого 1716-м роком, було прийнято загальний напрямок кримінального права, що закріплений у Західній Європі, а за зразок взято Шведський кодекс [2].

Слід відмітити, що Петром I також було введено відповідальність суддів на підставі позовів громадян, які потерпіли від службових обов'язків суддів. Однак, після смерті Петра I ця постанова втратила чинність та була скасована [5].

З огляду на зазначене вище, треба відмітити, що в епоху правління Петра I юридичну відповідальність накладали на суддів за здійснені правопорушення, а як покарання – позбавляли фізичних та/чи майнових обмежень [4].

Що стосується цивільно-правової відповідальності суддів, то її регулювання здійснювалося низкою нормативно-правових актів, а також спеціальними наказами, датованими 1834-м та 1842-м роками. Разом з тим, цивільно-правова відповідальність судді регулювалася [11]:

- Уложенням про покарання кримінальних та виправних, датованим 1845-м роком (зокрема статтями 59, 397-398, 426, 429-431);
- однойменним Уложенням, датованим 1885-м роком (зокрема статтями 59, 369-370, 426, 429-431);
- Законом, датованим 21 березня 1851-го року;
- цивільними законами (зокрема статтями 678-682, які відтворювали положення вищезазначеного Закону);
- Статутом цивільного судочинства (зокрема статтями 1331-1336).

Ще задовго до прийняття Закону, датованого 21 березня 1851-го року, особливості притягнення суддів до юридичної відповідальності були ідентичними особливостям притягнення посадових осіб органів адміністративного відомства [11].

Вважалося, що притягнення судді до цивільно-правової відповідальності може відбуватися за умови наявності у його професійній діяльності недоброго наміру чи бажання. Покриття суддею збитків внаслідок неправомірно прийнятих рішень могло відбутися лише у тих випадках, коли потерпілий використав усі способи оскарження рішення

судді, що свідчить про притягнення його до цивільно-правової відповідальності [3].

У разі недостатнього матеріального забезпечення судді могли уникати відповідальності за неправомірні рішення, що тягнуть за собою відшкодування збитків. До прикладу у 1896-му році мала місце подія, за якої судді не відшкодували збитки внаслідок прийняття неправомірних рішень [12].

Кінець XIX-го століття – початок XX-го століття ознаменувався думкою про створення інституту відшкодування збитків, які понесли потерпілі внаслідок неправомірних діянь суддів. Це, своєю чергою, стало поштовхом до розроблення та введення в дію спеціальних норм, за якими гарантувався б захист прав та свобод громадян, також передбачалася б цивільно-правова відповідальність суддів [12].

Кримінальним уложенням, прийнятим 22 березня 1903-го року, передбачалося удосконалення системи кримінально-правової охорони правосуддя внаслідок підвищення рівня захисту. З огляду на те, окрім суддів, до відповідальності також притягалися присяжні засідателі на рівних із судьями засадах. Варто зазначити, що Кримінальне уложення, прийняте 22 березня 1903-го року, мало суттєвий недолік – положення щодо покарань за здійснення злочинів проти правосуддя знаходилися у різних главах, що унеможливило їх ефективне використання на практиці [13].

У ході проведеного дослідження з'ясовано, що первинним кодифікованим кримінально-правовим документом був Кримінальний кодекс УРСР, введений в дію у 1922-му році. Відтак, у главі «Злочини про порядки управління» було визначено низку злочинів, зокрема це [14]:

– злочини у вигляді приховування банд та/чи їх окремих учасників (регулювалися статтею 76 Кримінального кодексу УРСР, введеного в дію у 1922-му році);

– злочини у вигляді недонесення інформації про здійснення злочину (регулювалися статтею 89 Кримінального кодексу УРСР, введеного в дію у 1922-му році);

– злочини у вигляді звільнення арештованого з місця ув'язнення та/чи з-під варти та/чи сприяння втечі арештованого (регулювалися статтею 92 Кримінального кодексу УРСР, введеного в дію у 1922-му році);

– злочини втечі арештованого з місця ув'язнення та/чи з-під варти (регулювалися статтею 95 Кримінального кодексу УРСР, введеного в дію у 1922-му році).

Водночас главою «Посадові злочини» Кримінального кодексу УРСР, введеного в дію у 1922-му році, зокрема статтею 111 зазначалося, що суддів притягається до відповідальності за дії корисного та особистого характеру, які спричиняють прийняття неправомірного судового рішення [14].

Чинність вище окреслених нормативно-правових документів була втрачена унаслідок подій Жовтневої революції (1917-й рік). Тоді було нейтралізовано стару судову систему, в тому числі і всі положення, якими передбачалося притягнення до відповідальності суддів [13].

Події Великої Вітчизняної війни надали судовій системі особливого значення. У той час першочерговим завданням виступала мобілізація усіх сил країни для здійснення боротьби із ворогами. Тодішня судова система та система здійснення правосуддя були докорінно перебудовані відповідно до умов війни.

У 1958-му році було прийнято документ під назвою «Основи карного судочинства Союзу РСР і союзних республік». Відповідно до положень цього документу передбачалася відповідальність суддів, а нагляд за дотримання цих положень був покладений на Верховний Суд СРСР.

5-го червня 1981-го року було прийнято Закон «Про судоустрій СРСР». У статті 12 Закону «Про судоустрій СРСР» наголошувалося, що

судді є незалежними та у своїй професійній діяльності підкоряються лише закону. Попри те, прокурорський нагляд за легітимністю професійної діяльності суддів був визначений «Основами карного судочинства Союзу РСР і союзних республік».

Тоді суд перебував під пильним наглядом прокуратури. Водночас відповідно до положень Закону УРСР «Про судоустрій» суд виступав владним та самодостатнім органом у державі.

Дослідження особливостей розвитку законодавства України у сфері забезпечення юридичної відповідальності суддів показали, що на сьогодні засади притягнення суддів до кримінальної відповідальності є значно послабленими, порівняно із засадами, які були закладені раніше.

До прикладу у Законі СРСР «Про статус суддів в СРСР», прийнятому 4-го серпня 1989-го року, зазначалося, що кримінальна відповідальність суддів районного суду може настати тільки тоді, коли стосовно цього порушено праву прокурором союзної республіки та/чи Генеральним прокурором СРСР.

Законом України «Про статус суддів», прийнятим у 1992-му році, (який до речі на сьогодні втратив чинність) передбачено надання гарантії суддям від випадків кримінального переслідування, зокрема зазначається, що судді не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності та взяті під варту, якщо на це не надано згоди Верховною Радою України. Треба відмітити, що це положення було змінене у 1999-му році та перевикладене у статті 126-й Конституції України [16].

Вивчаючи особливості розвитку і становлення кримінального законодавства, варто першочергово звернути увагу на норми, якими передбачається притягнення суддів до відповідальності за діяльність у сфері постановлення неправосудних актів. Ці злочини на сьогодні становлять суспільну небезпеку та посягають на безпеку системи кримінально-правової охорони правосуддя.

Проблематика цивільно-правової відповідальності стосовно здійснення неправильних дій відносно громадян на сьогодні потребує нагального вирішення. У юридичній літературі не до кінця є розкритими положення, якими регламентуються умови, підстави та порядок притягнення суддів до відповідальності за ухвалу несправедливих вироків та здійснення незаконних дій, які спричиняють матеріальну та/чи моральну шкоду громадянам [13].

Водночас проблематика кримінальної відповідальності засвідчує, що на сьогодні судді є недостатньо захищеними у процесі здійснення професійної діяльності та часто потерпають від кримінального переслідування.

Що стосується майнової відповідальності, то за шкоду, яка заподіяна внаслідок неправосудного судового рішення, прийнятого суддею, а також через бездіяльність судді, майнова відповідальність покладається на державу, оскільки суддя, який здійснює судочинство, діє від імені держави, тобто України.

Варто зазначити, що відшкодування шкоди відбувається лише у тому випадку, коли суддею вже ухвалено неправосудне рішення (і немає значення чи це здійснено навмисно, чи внаслідок грубої необачності, яка не допускається). За інших випадків притягнення до майнової відповідальності є неможливим, тому що неправомірне судове рішення трактується як добросовісна помилка [7].

Що стосується юридичної практики становлення відповідальності суддів, яка склалася на сьогодні, то відповідно до статті 49 «Недоторканність та імунітет судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [9], суддю, якого затримано за підозрою вчинення ним діяння, за яке законодавчо визначена адміністративна або кримінальна відповідальність, потрібно звільнити від арешту у негайному порядку, якщо з'ясовано його особу. Однак законодавчо є закріплені випадки, коли

суддю не звільняють внаслідок затримання.

Окрім зазначених вище видів відповідальності, суддя на сьогодні може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності у таких випадках, як (відповідно до статті 106 «Підстави дисциплінарної відповідальності судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [9]):

- незаконна відмова у доступі до системи правосуддя;
- порушення основ гласності та відкритості судового процесу;
- порушення засад рівності перед законом усіх без винятку учасників судового процесу;
- ненадання обвинуваченому права на захист;
- безпідставне затягування розгляду справи;
- розголошення таємниці, яка охороняється законом;
- втручання та/чи перешкоджання судовому процесу, який здійснюють інші судді тощо.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Результати опрацювання літературних джерел [1–16] дають підстави зазначити, що на сьогодні існує досить багато проблем стосовно кримінальної (юридичної) відповідальності суддів. З'ясовано, що судді є недостатньо захищеними від проявів кримінального переслідування. Такі обставини впливають на підвищення лояльності до сторін обвинувачення, на відміну від сторін захисту, у кримінальному процесі.

Дослідження особливостей становлення (генези) юридичної відповідальності в Україні показало, що до часів сьогодення, юридична відповідальність суддів була закладена у таких документах, як:

- збірник законів «Руська Правда» (правова база Київської Русі в період XI–XIV-го століть);
- Литовські статути (у яких були закріплені положення

становлення системи кримінально-правової охорони правосуддя);

– Соборне Уложення 1649-го року (у якому було визначено декілька принципів здійснення правосуддя);

– Артикул воїнського Петра I 1716-го року, зокрема додаток «Короткий нарис процесів» (у якому було передбачено відповідальність судді за винесення неправомірного судового рішення та відповідальність за навмисне застосування катувань без вагомої на те причини);

– Уложення про покарання кримінальних та виправних, датоване 1845-го року;

– однойменне Уложення, датоване 1885-го року;

– Закон, датований 21 березня 1851-го року;

– цивільні закони (зокрема статті 678-682, які відтворюють положення вищезазначеного Закону);

– Статут цивільного судочинства (зокрема статті 1331-1336).

– Кримінальне уложення, прийняте 22 березня 1903-го року (у якому передбачалося удосконалення системи кримінально-правової охорони правосуддя внаслідок підвищення рівня захисту).

– Кримінальний кодекс УРСР, введений в дію у 1922-му році.

– документ «Основи карного судочинства Союзу РСР і союзних республік», введений в дію у 1958-му році;

– Закон «Про судоустрій СРСР», прийнятий 5-го червня 1981-го року;

– Закон СРСР «Про статус суддів в СРСР», прийнятий 4-го серпня 1989-го року;

– Закон України «Про статус суддів», прийнятий у 1992-му році.

Доведено, що на основі юридичної практики становлення відповідальності суддів, яка склалася на сьогодні, що юридична відповідальність суддів регулюється положеннями Закону України «Про

судоустрій і статус суддів».

Встановлено, що на сьогодні немає досконалих правових механізмів оскарження бездіяльності суддів у судовому порядку.

Визначено, що притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності у Вищій раді правосуддя не у повному обсязі відповідає вимогам Європейської хартії про статус суддів.

За результатами правового аналізу діяльності інститутів відповідальності суддів з'ясовано, що сучасні способи притягнення до відповідальності суддів в Україні є недосконалими, часто суперечливими, а в поодиноких випадках дозволяють суддям уникати відповідальності.

Література

1. Білозьоров Є. Юридична відповідальність як передумова правомірної поведінки особи: теоретичні аспекти. Право України. 2006. № 1. С. 50.
2. Бобровский П. О. Происхождения артикула воинского и изображения процессов Петра великого по уставу воинскому 1716 г. СПб., 1881. С. 15.
3. Бойцова Л. В. Ответственность судей по Российскому дореволюционному законодательству. Правоведение. 1992. № 1. С. 65.
4. Иванова О. В. Понятие юридической ответственности в эпоху Петра I. История государства и права. 2007. № 19. С. 20.
5. Карнович Е. Русские чиновники в былое и настоящее время. СПб., 1897. С. 194.
6. Коркунов Н. М. Русское государственное право. СПб., 1908. С. 318.
7. Куйбіда Р. О. Проблеми юридичної відповідальності суддів. Адвокат. 2006. № 11. С. 12.
8. Кучинский В. О. О понятии юридической ответственности как фундаментальной категории юриспруденции. Юридическая ответственность. Минск, 1998. С. 4.

9. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
10. Хрестоматія з історії держави і права України: навч. посібн. / за ред. В. Д. Гончаренка. К., 2000. Т 1. С. 61.
11. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1885 г. СПб., 1910. С. 13.
12. Отчет по Кассационным Департаментам Правительствующего Сената за 1896 г. СПб., 1897. С. 98.
13. Уголовное уложение от 22 марта 1903 года. Изд. Н. С. Таганцева. СПб., 1904. С. 280.
14. Уголовный кодекс УССР. Х., 1922. С. 96.
15. Ленін В. І. Твори. Т. 27. С. 54.
16. Постанова Апеляційного суду Житомирської області про незаконність порушення кримінальної справи проти суддів Апеляційного суду Київської області // Матеріали к семінару «Свобода слова и авторитет правосудия: конфликт или служение общественным интересам». К., 2004. С. 75.

References

1. Bilozorov Ye. Yurydychna vidpovidalnist yak peredumova pravomirnoi povedinky osoby: teoretychni aspekty. Pravo Ukrainy. 2006. № 1. S. 50.
2. Bobrovskiy P. O. Proiskhozhdeniya artikula voinskogo i izobrazheniya protsessov Petra velikogo po ustavu voinskomu 1716 g. SPb., 1881. S. 15.
3. Boytsova L. V. Otvetstvennost sudey po Rossiyskomu dorevolyutsionnomu zakonodatelstvu. Pravovedenie. 1992. № 1. S. 65.
4. Ivanova O. V. Ponyatie yuridicheskoy otvetstvennosti v epokhu Petra I. Istoriya gosudarstva i prava. 2007. № 19. S. 20.

5. Karnovich Ye. Russkie chinovniki v byloe i nastoyashchee vremya. SPb., 1897. S. 194.
6. Korkunov N. M. Russkoe gosudarstvennoe pravo. SPb., 1908. S. 318.
7. Kuibida R. O. Problemy yurydychnoi vidpovidalnosti suddiv. Advokat. 2006. № 11. S. 12.
8. Kuchinskiy V. O. O ponyatii yuridicheskoy otvetstvennosti kak fundamentalnoy kategorii yurisprudentsii. Yuridicheskaya otvetstvennost. Minsk, 1998. S. 4.
9. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 r. № 1402-VIII (iz zminamy ta dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
10. Khrestomatiiia z istorii derzhavy i prava Ukrainy: navch. posibn. / za red. V. D. Honcharenka. K., 2000. T 1. S. 61.
11. Ulozhenie o nakazaniyakh ugovolnykh i ispravitelnykh 1885 g. SPb., 1910. S. 13.
12. Otchet po Kassatsionnym Departamentam Pravitelstvuyushchego Senata za 1896 g. SPb., 1897. S. 98.
13. Ugolovnoe ulozhenie ot 22 marta 1903 goda. Izd. N. S. Tagantseva. SPb., 1904. S. 280.
14. Ugolovnyy kodeks USSR. Kh., 1922. S. 96.
15. Lenin V. I. Tvory. T. 27. S. 54.
16. Postanova Apeliatsiinoho sudu Zhytomyrskoi oblasti pro nezakonnist porushennia kryminalnoi spravy proty suddiv Apeliatsiinoho sudu Kyivskoi oblasti. Materialy k seminaru «Svoboda slova i avtoritet pravosudiya: konflikt ili sluzhenie obshchestvennym interesam». K., 2004. S. 75.